

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LA THỊ MINH THÙY

**DẠY HỌC TRÍCH ĐOẠN TIỂU THUYẾT
"ÔNG GIÀ VÀ BIỂN CẢ" TRONG SÁCH GIÁO
KHOA NGỮ VĂN LỚP 12 THEO
ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên, năm 2016

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LA THỊ MINH THÙY

**DẠY HỌC TRÍCH ĐOẠN TIỂU THUYẾT
"ÔNG GIÀ VÀ BIÊN CẢ" TRONG SÁCH GIÁO
KHOA NGỮ VĂN LỚP 12 THEO
ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI**

Chuyên ngành : LL&PP DH Văn - Tiếng Việt
Mã số : 60.14.01.11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Hoàng Hữu Bội

Thái Nguyên, năm 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu thực sự của cá nhân, được thực hiện dưới sự hướng dẫn khoa học của **TS. Hoàng Hữu Bội**.

Các số liệu và kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận văn là trung thực và chưa từng công bố trong bất kỳ công trình nào khác. Các thông tin, số liệu, trích dẫn trong luận văn đều đã được trích rõ nguồn gốc.

Tôi xin chịu trách nhiệm về nghiên cứu của mình.

Thái Nguyên, ngày 16 tháng 4 năm 2016

TÁC GIẢ LUẬN VĂN

La Thị Minh Thùy

**XÁC NHẬN
CỦA KHOA CHUYÊN MÔN**

**XÁC NHẬN
CỦA CÁN BỘ HƯỚNG DẪN**

LỜI CẢM ƠN

Với tất cả lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc, tôi xin chân thành cảm ơn sự hướng dẫn khoa học, tận tình và độ lượng của Thầy giáo, TS. Hoàng Hữu Bội trong quá trình thực hiện luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn các Thầy giáo, Cô giáo khoa Ngữ văn trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên. Và các Thầy giáo, Cô giáo trường Đại học Sư phạm Hà Nội, đã tận tình, tạo mọi điều kiện thuận lợi, hướng dẫn, giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và thực hiện đề tài này.

Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn tới gia đình, bạn bè, những người thân yêu đã luôn bên tôi, động viên, giúp đỡ, khích lệ tôi trong những ngày học tập tại trường

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2016

Tác giả luận văn

La Thị Minh Thùy

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

GV : Giáo viên

HS : Học sinh

PTTH : Phổ thông trung học

THPT : Trung học phổ thông

MỤC LỤC

Trang

LỜI CAM ĐOAN.....	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT.....	iii
MỤC LỤC	iv
PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
3. Mục đích nghiên cứu	8
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	8
5. Nhiệm vụ nghiên cứu	8
6. Phương pháp nghiên cứu	9
7. Dự kiến cấu trúc của luận văn	9
PHẦN NỘI DUNG.....	11
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ CƠ SỞ THỰC TIỄN CỦA VIỆC DẠY HỌC TRÍCH ĐOẠN TIỂU THUYẾT "ÔNG GIÀ VÀ BIỂN CẢ" CỦA HÊMINGWAY	11
1.1 Cơ sở lí luận.....	11
1.1.1 Lí luận về phương pháp dạy học theo đặc trưng thể loại - thể loại tiểu thuyết	11
1.1.2 Đặc trưng tiểu thuyết Hêmingway và tiểu thuyết "Ông già và biển cả" ..	17
1.2 Cơ sở thực tiễn.....	29
1.2.1 Đặc sắc về nội dung và nghệ thuật của trích đoạn "Ông già và biển cả" trong sách giáo khoa Ngữ văn lớp 12, tập 2.....	29
1.2.2 Giáo viên với việc dạy trích đoạn tiểu thuyết "Ông già và biển cả" trong trường PTTN hiện nay	39

1.2.3 Học sinh với việc học trích đoạn tiểu thuyết "Ông già và biển cả" trong trường PTTH hiện nay.	41
Chương 2: ĐỊNH HƯỚNG DẠY HỌC TRÍCH ĐOẠN TIỂU THUYẾT "ÔNG GIÀ VÀ BIỂN CẢ"	44
2.1 Nguyên lý "Tảng băng trôi" và cách tiếp cận trích đoạn tiểu thuyết "Ông già và biển cả" theo nguyên lý "Tảng băng trôi"	44
2.1.1 Nguyên lý "Tảng băng trôi".....	44
2.1.2 "Ông già và biển cả" - nhìn từ lý thuyết "Tảng băng trôi"	45
2.2 Định hướng dạy học của sách giáo viên và sách tham khảo	50
2.2.1 Định hướng dạy học của sách giáo viên.....	50
2.2.2 Định hướng dạy học của sách tham khảo.....	56
2.3 Định hướng dạy học của luận văn	66
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	77
3.1 Thiết kế bài học trích đoạn tiểu thuyết "Ông già và biển cả".....	77
3.2 Tổ chức dạy học thực nghiệm đối chứng	86
3.3 Kết quả thực nghiệm.....	88
PHẦN KẾT LUẬN	95
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1 Về mặt lí luận

Vấn đề dạy học tác phẩm văn học theo đặc trưng thể loại là vấn đề không mới. Đã có nhiều công trình nghiên cứu về vấn đề này. Thế nhưng hầu hết các công trình mới chỉ đưa định hướng chung chung mà chưa đi đến từng tác phẩm cụ thể, nhất là đối với các tác phẩm văn học nước ngoài được lựa chọn vào chương trình sách giáo khoa phổ thông. Vì vậy, chúng tôi chọn đề tài ***"Dạy học trích đoạn tiểu thuyết "Ông già và biển cả" trong sách giáo khoa Ngữ văn lớp 12 theo đặc trưng thể loại"*** với mong muốn vận dụng lý thuyết chung vào dạy học một tác phẩm cụ thể - tác phẩm "Ông già và biển cả" của nhà văn Hemingway với hi vọng góp thêm một tiếng nói nhỏ vào lý luận dạy học theo đặc trưng thể loại.

1.2 Về mặt thực tiễn

Các tác phẩm văn học nước ngoài được đưa vào chương trình phổ thông đều là những tác phẩm có giá trị nội dung và giá trị nghệ thuật đặc sắc tiêu biểu cho các nền văn học trên thế giới. Chẳng hạn văn học Trung Quốc có thơ Đường của Đỗ Phủ, Lí Bạch, Bạch Cư Dị, truyện ngắn của Lỗ Tấn; Văn học Nhật Bản có thơ Haicư; văn học Ấn Độ có Ramayana, thơ của Tagor; Văn học Nga có các sáng tác của Puskin, Léptônxtoi, Sêkhốp, Gorki, Sôlôkhốp; Văn học Anh có các sáng tác của Sêchxpia; Văn học Pháp có các tác phẩm của Huygô, Banzắc; Văn học Mỹ có các tác phẩm của Hêmingway, Mark Twain... Tuy nhiên, văn học nước ngoài trong chương trình Ngữ văn ở bậc Trung học phổ thông trong qua trình giảng dạy và học tập, giáo viên và học sinh gặp không ít khó khăn, nhất là theo yêu cầu của đổi mới phương pháp dạy học hiện nay. Một số giáo viên chú trọng dạy tác phẩm văn học Việt Nam hơn văn học nước ngoài. Phương pháp dạy học các tác phẩm văn học nước ngoài chưa được quan tâm nhiều. Thêm nữa, sự khác biệt trong văn hóa cũng gây nhiều khó khăn

trong tiếp nhận và giảng dạy. Nhiều nhà quản lý, giáo viên và cả học sinh chưa thấy được hết vai trò quan trọng của văn học nước ngoài với việc bồi dưỡng thẩm mỹ, vốn văn hóa của học sinh.

Tác phẩm *“Ông già và biển cả”* của nhà văn Hêmingway là tác phẩm đỉnh cao của văn xuôi hiện đại Mỹ nói riêng và văn học thế giới nói chung. Tác phẩm đã đem đến cho nhà văn Hêmingway giải Nobel văn học vào năm 1954. Tác phẩm này không chỉ mang nhiều ý nghĩa nhân sinh sâu sắc mà còn thể hiện nguyên lý sáng tác độc đáo do nhà văn đề xuất ra - nguyên lý *“Tặng băng trôi”*. Tuy nhiên, đây là một tác phẩm mà các yếu tố ngôn ngữ, cốt truyện, nhân vật... rất cô đọng nhưng lại hàm chứa nhiều tầng ý nghĩa, đòi hỏi người đọc tác phẩm phải bằng kinh nghiệm, hiểu biết bản thân mới khám phá ra được các tầng nghĩa đó. Do đó trong quá trình dạy học giáo viên không khỏi lúng túng và cảm thấy khó khăn khi hướng dẫn học sinh tìm hiểu, cảm thụ, khám phá tác phẩm.

Những lí do trên đây là cơ sở để chúng tôi mạnh dạn chọn đề tài nghiên cứu *“Dạy học trích đoạn tiểu thuyết “Ông già và biển cả” trong sách giáo khoa Ngữ văn lớp 12 theo đặc trưng thể loại”* với hi vọng đóng góp thêm một vài ý kiến để khắc phục những khó khăn mà giáo viên và học sinh gặp phải trong quá trình dạy và học tác phẩm.

2. Lịch sử vấn đề

Ernest Hêmingway (1899 - 1961) là một trong số ít những nhà văn nước ngoài được quan tâm, đầu tư dịch thuật, nghiên cứu khá kỹ lưỡng ở Việt Nam. Vào đầu những năm 90 là thời điểm mà Hêmingway được lựa chọn vào giảng dạy ở nhà trường, chỉ mới có ba tiểu thuyết của Hêmingway được dịch ở cả hai miền Nam - Bắc. Nhưng cho đến nay hầu hết các tác phẩm của Hêmingway đều đã được dịch và có mặt tại Việt Nam. Số lượng các đầu sách, bài viết trên báo, tạp chí, các công trình nghiên cứu về Hêmingway và các tác phẩm của nhà văn này đã lên đến con số hơn 100 bài. Đây là một số lượng đáng kể với một

tác giả nước ngoài tại Việt Nam. Sau đây là một số cuốn sách và công trình nghiên cứu đáng chú ý:

2.1 Sách và các công trình nghiên cứu về tác phẩm của Hemingway:

Nghiên cứu và đánh giá về tác phẩm *"Ông già và biển cả"* có các bài viết:

- *"Ông già và biển cả và sự cách tân của Hêmingway đối với thể loại văn xuôi thế kỉ XX"* của tác giả **Huy Liên**. Tác giả chỉ ra những cách tân của Hêmingway với thể loại văn xuôi như: sử dụng hình thức văn xuôi tương đối nhỏ nhưng có sức chứa những hiện tượng và vấn đề to lớn trong cuộc sống con người, xã hội; Đổi mới các yếu tố cấu trúc thể loại; Sử dụng thủ pháp điệp khúc tạo âm hưởng vang vọng xung quanh nhân vật...

- *"Ông già và biển cả - tiểu thuyết hiện thực xuất sắc thế kỉ XX"* của **Lê Đình Cúc**: *"Hêmingway đã kết hợp nhiều phương pháp nghệ thuật để xây dựng nên tác phẩm. Bút pháp hiện thực là cơ sở cho bút pháp tượng trưng, bút pháp ẩn tượng với những lợi thế của chúng đã tạo nên tính đa thanh đa nghĩa cho tác phẩm. Với bút pháp hiện thực Hêmingway đã xây dựng thành công nhân vật ông lão đánh cá Santiago với điển hình mang ý nghĩa khái quát cao nhất. Ông già Santiago là một ông lão đánh cá người Cuba nhưng toàn bộ tác phẩm đã cho người đọc một chân dung mới, là hình ảnh loài người với vấn đề của nhân loại".*[5, tr.390]

- Bài nghiên cứu *"Người góp phần đổi mới tư duy văn xuôi"* của **Vương Trí Nhàn** đã chỉ ra những đặc sắc của văn xuôi Hêmingway như: độc đáo trong giọng văn, sự phá bỏ cốt truyện, tạo mạch ngầm và khoảng trống cho văn bản. Theo **Vương Trí Nhàn**, qua các tác phẩm của Hêmingway *"Các nhà nghiên cứu có thể tìm thấy dấu vết của một khuynh hướng chi phối văn học hiện đại: sự tan rã của các truyền thống, sự sụp đổ của ý niệm thống nhất về thời gian, sự chuyển hóa nhanh chóng từ cái hợp lí sang phi lí, và một khát vọng mà thế kỉ trước coi là điên rồ, làm sao để tác phẩm nghệ thuật chỉ là nó, chứ không biểu đạt một cái gì khác".*[5, tr.312]